

ГРАФ ДЪО КЕЛЮС

/1716/

Ан-Клод-Филип дьо Тюбиер, дьо Гримоар, дьо Пестел, дьо Леви, граф дьо Келюс, е роден в Париж през 1692 г. в благородническо семейство. Подготвял се за военна кариера, той се отдава на огромното си влечение към изкуствата. Поклонник на античното художествено наследство, той заминава в Леванта в свитата на френския посланик в Турция маркиз Дьо Бонак. В Цариград пише изследователски работи, от които най-значителната е *Recueil d'antiquités égyptiennes, étrusques, grecques, romaines et gauloises*. 7v. Paris, 1752—1767.

Сам автор на изящни рисунки и гравюри, бива избран за член на *Académie des inscriptions et belles lettres* и на *Académie royale de peinture et sculpture*.

Поместените тук извадки са по изданието: *Voyage de Constantinople de Comte de Caylus. Gazette des Beaux arts. Extrait. Paris.*

Граф Дьо Келюс се запознава с някои балкански области, когато придружава френския посланик маркиз Дьо Бонак. След пристигането в Цариград султанът пребивавал в Одрин и се наложило пътуване дотам. Граф дьо Келюс описва накратко пътя си до Одрин и след това дава някои бележки за Одрин.

В Чорлу, най-значителното селище според Келюс, по пътя от Цариград „намерих няколко развалини от древни стени и остатък от тухлена постройка.¹ Оттам на 6 мили път хубава, но пуста равнина, без дърво, нито къща. Преминахме през опасна река² през зимата, която бе разрушила дори един твърде красив мост и много хубав бент. Това е, защото турците понякога строят, но никога не поддържат. Наляво се намира друг бент, на половин левга по-нататък, с повече от 150 свода.“

След шестте последователни левги минава през хубаво село, малко настрана, но в което всички се спират.³ Седем левги след това пристигат в Бургаз⁴, „голямо, добре разположено село с красива джамия, също така хубаво изградена, както при-

лежащите ѝ сгради. На другия ден извървах 4 левги, за да стигна Бабаескис⁵, хубаво село. В него подобно на Бургаз видях една портика с четири лицеви части, която свързва джамията с прилежащите ѝ сгради. Тези строежи са [направени] с известен вкус.

От Бабаескис се броят 4 левги до Кюлевче⁶, малко селце, разположено сред хубави пасища и красива долина. Оттам 4 левги до Авиза.⁷ Това село е много хубаво и е на 6 левги от Одрин“ (с. 122—123).

В Одрин стига благополучно, въпреки че по пътя се натъква на войкови части от току-що разбитата турска армия.

„Корабите, които се виждат там, са особени — те са плоски и квадратни (с. 123). Джамията на султан Селим е единствена красива. Тя е по-малка, но е построена по типа на цариградските големи [джамии]. Вижда се от много далеч и четирите минарета са набраздени и на еднаква височина — нещо необикновено. Но градежът на едно от минаретата е особен — трима души могат да се качат на него, без да се виждат.

Султанският сарай не е угледен. Той е всред оградено място, зле разположен и зле поддържан. Но той е щастливо разположен на терен, напояван от трите реки, за които споменах. Независимо от красотите, от които е лишен, той е отделен от града само със сух плет, който в същност е много дебел и много висок. . .

Улицата на безистена е великолепа по дължината си, светлината си и подредбата на стоките, с която са украсени дюкяните. Старите и слаби развалини, с които е ограден този град, не го обгръщат. . .

Андринопол е твърде голям. Той е с продълговата форма и повече прилича малко на село, отколкото Стамбул, където се върнах за два дни и половина — един ден по-малко, отколкото на отиване. По пътя срещнах само селата, които вече отбелязах. Земята е великолепа, но е обработена само около жилищата, още твърде слабо. Около Андринопол и на разстояние 5—6 левги около Стамбул тя е малко по-добре [обработена]“ (с. 123—124).

Увод, подбор и превод: Б. Цветкова
Коментар: П. Коледаров

¹ Чорлу е античното и средновековно селище Цурулон и намерените от грф Дьо Келюс развалини следва да са от византийската и класическата епоха.

² Вероятно има пред вид река Ергене — османизирана форма от античната Регина.

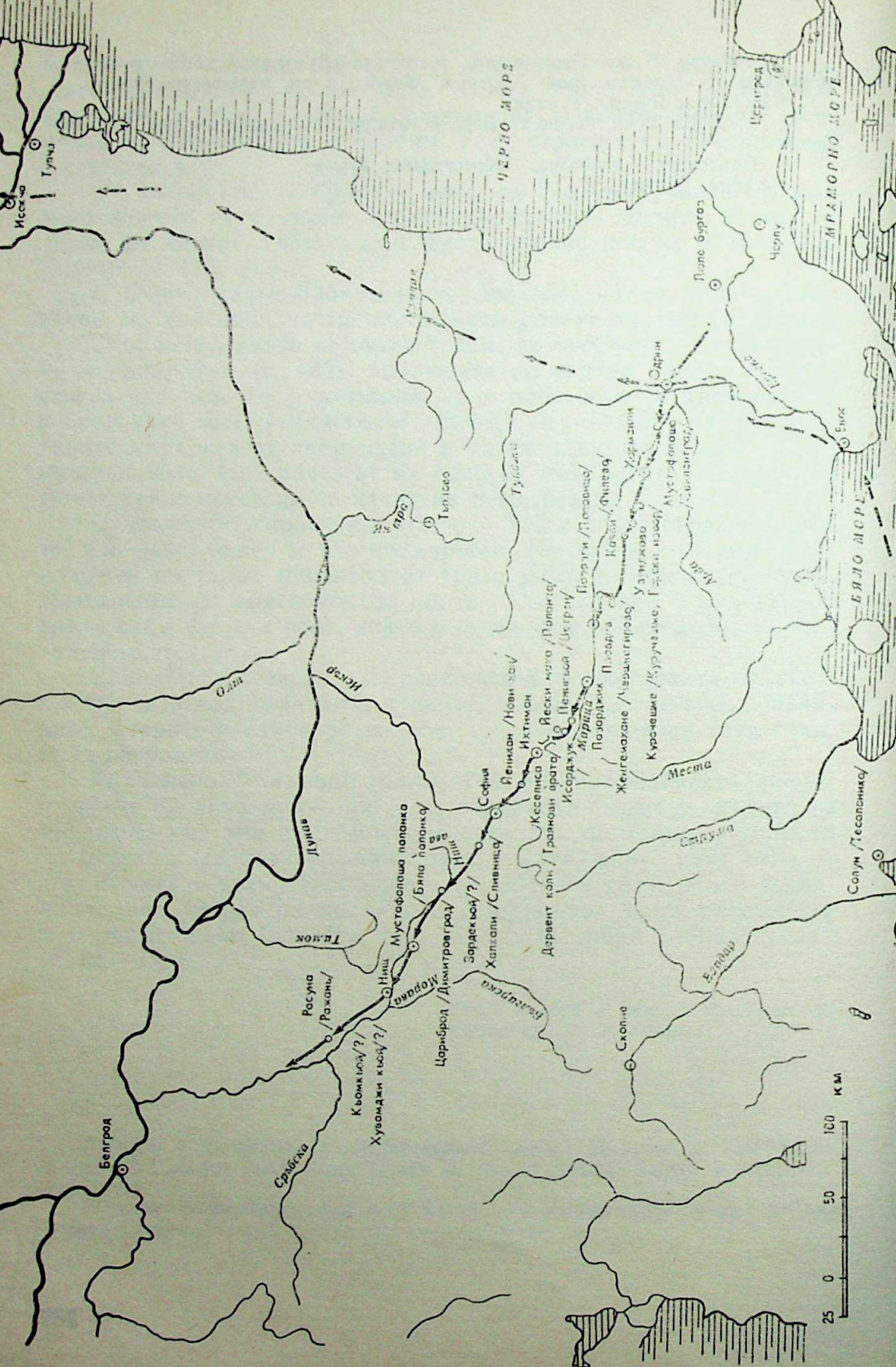
³ Вероятно Буюк Каръщъран, античната Друзипара. Това селище е споменато от Льофевр, граф Д'Отрив, Жедоен и др. пътешественици.

⁴ Гр. Люле Бургаз, Турция.

⁵ Гр. Баба Ёски, Турция. Вер. остатъци от средновековния Булгаро-фигон.

⁶ В същност с. Куфалча, Бабаескийско, Турция.

⁷ Хафса, Турция.

Иссика
Турча

ЧЕРНО МОРЕ

ИОНИЙСКО МОРЕ

БЯЛО МОРЕ

Белград

Сарајево

Хувомджи кюь/?/
Кьомкюь/?

Росуна
Разаны

Царьград /
Дмитроград

Мустафалаша паланка
Бина паланка

Мекер

Туркисо

София

Реликан /
Нови кюь

Тудука

Итниман

Кеселиса

Рески мачо /
Палмича

Исрадух

Пенгиса /
Ветрли

Маршиса

Позарджик

Пазарли /
Потарва

Караа /
Филсаф

Урмузлюк

Харманли

Женгемагане /
Аврангиргаз

Узунжово

Мустафалаша

Аврангиргаз

Курчешке /
Курчешке, Гьарджи мачо

Места

Солун /
Тесалоника

Скопие

Варна

Струма

Панагюрица

Хелсапи /
Сливница

Зардекюь/?

Нисш

Моравна

Тимок

Дунав

Медияна

Пале бургаз

Чогул

Царьград

Биса

